

آیین نامه بهداشت کشاورزی

این آیین نامه به استناد ماده ۸۵ قانون کار، برای جلوگیری از بیماریهای حرفه ای و تأمین بهداشت کار، کارگر و محیط کار در فعالیت های کشاورزی تدوین گردید و اجرای آن برای کلیه کارگاه ها، کارفرمایان، کارگران و کارآموزان کشاورزی الزامی است.

بخش اول - کلیات:

ماده ۱- در این آیین نامه تعاریف ذیل در معانی مشروح به کار می روند:

۱- مشاغل کشاورزی عبارتند از :

- الف - کلیه کارهای مربوط به کاشت، داشت، برداشت و آبیاری
- ب - بهره برداری از باغات میوه انواع نباتات، اشجار، پرورش گل و گیاهان زینتی
- ج - فعالیتهای مربوط به دامداری، دامپروری، تولید و پرورش ماکیان (مرغ، بوقلمون و...)
- د - کلیه فعالیتهای مربوط به شیلات، پرورش ماهی و سایر آبزیان، زنبور عسل، کرم ابریشم و صنعت نوغان.
- هـ - کلیه فعالیتهای جنگل داری، مرتع داری و پارکهای شهری و جنگلی
- و - کارگاههای فنی و تعمیرگاههای وابسته به مجتمع های کشاورزی
- ح - سایر فعالیتهای در بخش کشاورزی

۲- کارگر: فردی است که در مقابل دریافت حق السعی اعم از مزد، حقوق، سهم سود و سایر مزایا به درخواست کارفرما کار می کند که در این آیین نامه منظور کشاورز می باشد.

۳- کارگاه: محلی است که کارگر به درخواست کارفرما یا نماینده ای او به فعالیت می پردازد که در این آیین نامه منظور، محل انجام فعالیت کشاورزی می باشد.

۴- کارفرما: شخصی است حقیقی یا حقوقی که یک یا چند کارگر بنا به درخواست و به حساب او در مقابل دریافت حق السعی به مبادرت می نمایند.

- ۵- کارگاه خانوادگی کشاورزی: محلی است که اعضاء خانواده به فعالیت های کشاورزی پرداخته و انجام کار آنها منحصراتوسط صاحب کار و همسر و خویشاوندان نسبی درجه یک از طبقه اول وی انجام میشود.
- ۶- بهورز: بهورزیک ارائه دهنده خدمات بهداشتی درمانی بومی چندپیشه و جامعه نگر است که وظیفه ی برقراری ارتباط نزدیک و مستمر با روستائیان و ارائه خدمات پیش گیری، درمانی (در موارد مشخص شده) و توانبخشی مشخص و کنترل عوامل تهدید کننده سلامت و نیز مشارکت در کنترل عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در روستا را بر عهده دارد.
- ۷- مروج: نیروی آموزش دیده و صلاحیت دار سازمان جهاد کشاورزی که در مراکز ترویج کشاورزی این سازمان اشتغال دارد.
- ۸- سموم: هرگونه مواد شیمیایی معدنی، آلی، هورمونی و یا بیولوژیک که بتوان با کاربرد آن به طور مستقیم و یا غیر مستقیم از زیان آفات زنده به محصولات و فراورده های کشاورزی و دامی جلوگیری کرده یا آن را متوقف یا محدود نمود.
- ۹- نهاده کشاورزی: کلیه ادوات، وسایل، مواد شیمیایی و غیر شیمیایی و صنعتی مشتمل بر (ماشین آلات، کودها، سموم، بذرها و...) که در دوره قبل از کاشت و پس از برداشت در جهت تولید به کار می روند.
- ۱۰- بهداشت کار: بهداشت کار عبارتست از علم و فن پیشگیری از بیماری های ناشی از کار و ارتقای سطح سلامتی افراد شاغل از طریق شناسایی، ارزیابی و کنترل عوامل زیان آور محیط کار (شیمیایی، فیزیکی، بیولوژیکی و مکانیکی) و یا اصلاح ریسک فاکتورهای ارگونومی.
- ۱۱- بازرس بهداشت حرفه ای: کارشناس بهداشت کار/ بهداشت حرفه ای موضوع تبصره ماده ۹۹ و ماده ۱۰۰ قانون کار شاغل در وزارت بهداشت که وظیفه بازرسی بهداشتی از کارگاه ها را مطابق تبصره ۲ ماده ۹۶ قانون کار بر عهده دارد.
- ۱۲- ناظران بهداشتی: شامل بازرسان بهداشت حرفه ای، بهورزان و سایر کارشناسان وزارت بهداشت می باشند که نظارت بر موازین بهداشتی این آیین نامه را مطابق مقررات بر عهده دارند.

بخش دوم- دامنه شمول و نحوه ی اجرا:

دامنه شمول:

- ماده ۲- مقررات این آیین نامه شامل همه کارگاه ها و فعالیت های کشاورزی می شود.
- ماده ۳- در کارگاه های کشاورزی خانوادگی، شمول مقررات این آیین نامه مستلزم ذکر و یا تصریح نام است.
- ماده ۴- کارگران شاغل در سایر فعالیت ها در بخش کشاورزی و مشاغل وابسته به کار کشاورزی نظیر: ماشین آلات کشاورزی، انبارهای کشاورزی، سیلواها و امثالهم مشمول مقررات بهداشتی این آیین نامه خواهند بود و کارفرمایان مربوطه نیز مکلف به رعایت آن می باشند.

شناسایی و بازدید:

ماده ۵ - شناسایی و بازدید از کارگاه‌های کشاورزی در روستاها توسط بهورز انجام می‌شود و در صورت لزوم پرونده کارگاه مربوطه به بازرسان بهداشت حرفه ای سطوح مافوق گزارش می‌گردد تا اقدامات و پیگیری های لازم انجام پذیرد.

ماده ۶- کارگاه های واقع در شهرها یا حاشیه شهرها باید توسط بازرسان بهداشت حرفه ای و یا سایر ناظران بهداشتی که تحت نظر بازرسان بهداشت حرفه ای به عنوان همکار یا گزارش دهنده در فرآیند بازرسی با وی همکاری می نمایند، شناسایی و بر اساس اولویت بندی انجام شده در برنامه بازرسی هدفمند بهداشت حرفه ای بازدید می شوند.

ماده ۷- شناسایی کارگاه های کشاورزی بر اساس طبقه بندی کدهای بین المللی ISIC و محتوای منتشر شده توسط مرکز آمار ایران انجام می شود.

ثبت و گزارش گیری اطلاعات:

ماده ۸- برای کلیه فعالیت های کشاورزی، فرم بازدید کارگاهی بهداشت حرفه ای تکمیل میشود و در بازرسی از فضاهای باز و غیر مسقف سئوالات اختصاصی اضافه شده به فرم بازدید در سامانه بازرسی ثبت و امکان گزارش گیری و شاخص گیری از این طریق فراهم شده است.

بخش سوم - وظایف کارفرمایان کشاورزی

معاینات دوره ای:

ماده ۹- کارفرمایان دارای کارگاه کشاورزی مشمول این آیین نامه، باید حداقل سالی یکبار، معاینات کشاورزان تحت پوشش خود را که به اقتضای نوع کار در معرض بروز بیماری های ناشی از کار قرار دارند توسط مراکز بهداشتی درمانی انجام و آزمایش های لازم را به عمل آورده و نتیجه را در پرونده پزشکی آنها درج نمایند.

ماده ۱۰- معاینات فروشندگان، عرضه کنندگان، بسته بندی و حمل کنندگان سموم و مواد شیمیایی، شرکت های دفع آفات نباتی و خانگی و کشاورزان سم پاش حداقل هر شش ماه یکبار می باشد.

ماده ۱۱- کشاورزان روستایی می توانند معاینات سلامت شغلی خود را از طریق نظام شبکه و پزشک خانواده با رعایت مقررات نظام ارجاع انجام دهند.

ماده ۱۲- به منظور ارائه خدمات سلامت شغلی در روستاها، به کشاورزانی که کارفرمای ثابت یا مشخصی ندارند و یا سرپرستان خانوار، بهورزان می بایست جمعیت تحت پوشش را شناسایی و متعاقباً فرم های اطلاعات مربوط به

مواجهات مخاطره آمیز کشاورزان را برای آنها تکمیل و برای انجام معاینات شغلی به پزشک خانواده در هنگام ده گردشی و یا مرکز خدمات جامع سلامت ارجاع نمایند.

ماده ۱۳- صرف انجام معاینات دوره ای رافع مسئولیت کارفرمایان در خصوص اقدامات بهداشتی لازم جهت مقابله و پیشگیری از بیماریهای شغلی و بیماری های مشترک انسان و دام و به خصوص در مواقع اپیدمی نمی باشد.

آموزش:

ماده ۱۴- کارفرمایان مکلفند حسب مورد و نیاز در زمینه های زیر به کشاورزان آموزش داده و نظارت نمایند:

- ۱- رعایت بهداشت فردی، فاصله گذاری اجتماعی و شستشوی دست به ویژه در زمان شیوع اپیدمی و پاندمی بیماریهای واگیر نظیر: آنفلوانزا، سارس، کووید-۱۹، سایر بیماری های ناشی از کرونا و سایر عفونت های واگیر
- ۲- شناسایی لیست سموم مجاز کشوری مورد استفاده
- ۳- آشنایی با درجه سمیت و شدت خطر سموم مورد مصرف مجاز
- ۴- آگاهی در مورد مقدار مصرف سموم و تعداد دفعات مجاز مصرف سموم، آفت کش ها و کودها
- ۵- آگاهی در زمینه های راه های نفوذ سموم و مواد شیمیایی خطرناک مورد استفاده به بدن و نحوه کنترل آنها.
- ۶- نحوه نگهداری و انبارداری صحیح سموم و کار سالم و ایمن با سموم و کود های شیمیایی
- ۷- طرز صحیح آماده کردن سم
- ۸- استفاده از روش های صحیح و حفاظتی سم پاشی که با رعایت آن بتوان خطر ورود سموم دفع آفات نباتی را به بدن در حین مصرف تقلیل داد. مانند حرکت در جهت پشت به باد در موقع محلول پاشی یا تنظیم ارتفاع پرواز در سم پاشی های هوایی و نظایر آن.
- ۹- نحوه شستشو و نظافت وسایل آماده کردن سم، لوازم سم پاشی و تجهیزات حفاظتی.
- ۱۰- رعایت احتیاط های لازم از ابتدای باز کردن بسته های سم تا انتهای عمل سم پاشی برای جلوگیری از خطر مسمومیت.
- ۱۱- آشنایی با نحوه استفاده و خواندن برچسب ها و برگه اطلاعات شیمیایی مواد شیمیایی و سموم مورد استفاده در کشاورزی
- ۱۲- آگاهی از علایمی که در صورت بروز مسمومیت ممکن است در شخص مسموم ظاهر شود.
- ۱۳- آشنایی با بیماریهای مشترک یا قابل انتقال بین انسان و حیوانات نظیر: تب شالیزار یا لیتوسپیروز و سایر بیماری های مشترک انسان و دام
- ۱۴- خود مراقبتی در مواجهه با میکروارگانیسم ها و عوامل بیولوژیکی زیان آور نظیر: باکتری، قارچ، انگل، ویروس، ریکتزیا و امثالهم

۱۵- آگاهی از رعایت اصول ارگونومی در زمینه هایی نظیر: حمل دستی بار، وضعیت بدن حین انجام کار، ایستگاه کار، ابزار کار، اعمال نیرو، انجام حرکات تکراری و امثالهم در هنگام کشاورزی

۱۶- آگاهی از نحوه ی مقابله با عوامل فیزیکی زیان آور نظیر: استرس های گرمایی، سرمایی، رطوبت، نور خورشید و پرتوهای زیان آور، صدا و ارتعاش ناشی از ماشین آلات و ادوات کشاورزی نظیر کمباین، تراکتور و خرمن کوب.

۱۷- اقداماتی که باید به عنوان کمکهای اولیه در صورت مشاهده ی علایم مسمومیت در مورد شخص مسموم و یا حوادثی نظیر مار و عقرب گزیدگی و یا صدمات ناشی از حمله توسط حیوانات به عمل آید.

۱۸- آموزش به کارگران کشاورزی نظیر: دامداری، مرغداری، پرورش زنبور، کرم ابریشم و آبزیان و امثالهم در زمینه ی رعایت اصول بهداشتی در هنگام کار

۱۹- نحوه ی صحیح استفاده از وسایل حفاظت فردی و ضرورت استفاده از آنها

۲۰- سایر موضوعات مرتبط با بهداشت کار، کارگر و محیط کار حسب فعالیت کشاورزی مربوطه

ماده ۱۵- کارفرمایان موظفند آموزش های مذکور را به کشاورزان در موقع مناسب و قبل از مواجهه با عوامل و شرایط خطرناک بصورت حضوری یا غیر حضوری ارائه داده و گواهی گذراندن دوره آموزشی را صادر نموده و در خصوص رعایت مقررات بهداشتی نظارت نمایند.

ماده ۱۶- هزینه های برگزاری دوره های آموزشی بر عهده کارفرما می باشد. کارفرمایان می توانند از کارشناسان متخصص و ترجیحاً دانش آموختگان بهداشت حرفه ای یا کارشناسان جهاد کشاورزی آموزش دیده برای آموزش به کشاورزان دعوت نمایند.

ماده ۱۷- معاونت های بهداشتی دانشگاه های علوم پزشکی کشور موظفند در حیطه برنامه های بهداشت حرفه ای برای گروه های هدف دخیل در برنامه نظیر: پزشکان خانواده، کارشناسان بهداشت حرفه ای، بهورزان و کارشناسان جهاد کشاورزی و مروجین کشاورزی حسب وظایفشان برنامه های آموزشی پیش بینی و برگزار نمایند.

ماده ۱۸- شبکه بهداشت و درمان شهرستان باید برای توجیه کارفرمایان و آموزش کشاورزان خانوادگی و سرپرستان خانوار و کشاورزان کارمزدی که کارفرمای ثابتی ندارند با محوریت تیم سلامت برنامه ریزی نموده و از ظرفیت های موجود روستاها نظیر: بهورزان، نهادهای محلی با هماهنگی شوراها و دهیاری ها و سازمان های مردم نهاد (سمن) برای آموزش های مورد نیاز استفاده نمایند.

تأمین وسایل و امکانات:

ماده ۱۹- کارفرمایان مکلفند وسایل حفاظت فردی سالم با توجه به نوع آلاینده هایی که کشاورزان در معرض آن قرار می گیرند تهیه و در اختیار آنان قرار دهند.

ماده ۲۰- وسایل حفاظت فردی باید بدون عیب و نقص بوده و برای مصرف مورد بازبینی قرار گیرد تا در صورت بروز عیب و نقص و یا بی اثر شدن مواد عمل کننده، نسبت به رفع نقص یا تعویض آن اقدام شود.

ماده ۲۱- کارفرما مکلف است به کارگرانی که در معرض تماس با گردوغبار و مواد شیمیایی هستند، عینک ماسک تنفسی مناسب و لباس کار مناسب تحویل دهد.

ماده ۲۲- کشاورزانی که به طور مستمر در معرض تابش نور خورشید قرار دارند، در هنگام کار باید از کلاه لبه دار استفاده کنند.

ماده ۲۳- کشاورزان باید در هنگام کار با کود شیمیایی از دستکش لاستیکی و در کار با آفت کش ها از دستکش لاتکس استفاده کنند.

ماده ۲۴- کشاورزانی که در محیط های با رطوبت بالا و یا آبی فعالیت دارند نظیر کارگران شالیزار باید از چکمه و دستکش مناسب استفاده کنند.

ماده ۲۵- کارفرمایان باید امکانات شستشو و ضدعفونی کننده دست به ویژه در شرایط همه گیری بیماری های واگیر نظیر کرونا را فراهم نمایند.

ماده ۲۶- کارفرمایان مکلفند برای تأمین سلامت و بهداشت کشاورزان در محل کار تمهیدات لازم جهت حذف یا کنترل آلاینده ها و کاهش آن ها به میزان حدود مجاز مصوب وزارت بهداشت را فراهم نمایند.

ماده ۲۷- تهویه مناسب و کافی (مکانیکی و طبیعی) در محل های مسکونی و کار مسقف باید پیش بینی شود.

ماده ۲۸- در و پنجره های دامداری ها، دامپروری ها، مکان های مسکونی و ساختمان هایی که در کارگاه های مزبور وجود دارند در اوقاتی از روز برای انجام تهویه طبیعی باید باز گذاشته شوند.

ماده ۲۹- کارفرما باید متناسب با ابعاد بدن کاربر، برای کشاورزان ابزار کار مناسب تهیه نماید.

ماده ۳۰- برای به حداقل رساندن ریسک فاکتورهای ارگونومی نظیر: اعمال نیروی زیاد به ویژه در حمل دستی بار، وضعیت نامناسب بدن حین انجام کار، حرکات تکراری و امثالهم باید امکانات و شرایط لازم در محل کار فراهم گردد.

ماده ۳۱- بکارگیری زنان در دوره بارداری و شیردهی برای فعالیت های نیازمند حمل دستی بار سنگین (به تشخیص پزشک، کارشناس بهداشت حرفه ای و یا بهورز) ممنوع می باشد.

ماده ۳۲- کارفرمایان مکلفند کیسه های آرد، برنج، گندم، شکر، کودهای شیمیایی و نظایر آن را که در مراحل تولید داخلی تا مصرف نیاز به حمل دستی دارند، در کیسه های با وزن حداکثر ۲۰ کیلوگرم بسته بندی و عرضه نمایند.

ماده ۳۳- میزان مجاوز وزن باری که به صورت دستی حمل می گردد طبق مقررات آیین نامه بهداشتی حمل دستی بار برای گروه های سنی و جنسی مختلف محاسبه می شود.

ماده ۳۴- کیف یا جعبه کمک های اولیه حاوی حداقل امکانات مورد نیاز نظیر: چسب زخم، مواد ضد عفونی کننده و باند باید توسط کارفرما تهیه شود.

ماده ۳۵- در صورت نیاز به سنجش کمی به تشخیص ناظر بهداشتی و یا بر اساس ارزیابی ریسک انجام شده، کارفرما باید میزان مواجهه شغلی کارگران با هر یک از عوامل زیان آور شغلی محیط کار را سنجش نماید.

تأسیسات و تسهیلات بهداشتی

ماده ۳۶- کارفرما موظف است تأسیسات و تسهیلات بهداشتی کارگاه نظیر: آب آشامیدنی سالم و بهداشتی را مطابق دستورالعمل های مصوب وزارت بهداشت موضوع ماده ۱۵۶ قانون کار تأمین نماید.

ماده ۳۷- کارفرما مکلف است در مکان های آماده سازی و استفاده از سموم و مواد ضد عفونی کننده شیمیایی، آب سالم و بهداشتی به منظور شستشوی چشم و بدن کارگران سم پاش در شرایط اضطراری و پایان عملیات سم پاشی تأمین نماید. (در صورت وجود امکانات دوش و چشم شوی اضطراری تهیه شود)

ماده ۳۸- در مورد فعالیت های کشاورزی که در مزارع با مساحت بیش از ۱۵ هکتار انجام می شود تأسیس توالی بهداشتی و روشویی الزامی است و مجموعه زمین های زراعی که در مجاورت یکدیگر قرار دارند می توانند در صورت توافق مالکین و با رعایت نکات بهداشتی به صورت مشترک از آن استفاده نمایند.

ماده ۳۹- در مزارع کشاورزی با مساحت زیر ۱۵ هکتار چنانچه با ۱۵ دقیقه پیاده روی از محل ورودی مزرعه به توالی بهداشتی دسترسی داشته باشند، ساخت توالی در محل کارگاه ضروری نیست.

ماده ۴۰- در و پنجره های دامداری ها، دامپروری ها، مکان های مسکونی و ساختمان هایی که در کارگاههای مزبور وجود دارند باید مجهز به تورهای سیمی ریز، حفاظ و موانع مناسب جهت جلوگیری از ورود حشرات و حیوانات به این مکان ها و منازل کارگران باشند.

ماده ۴۱- در کارگاه هایی که مشمول تشکیل کمیته حفاظت فنی و بهداشت کار و یا تشکیلات بهداشت حرفه ای نظیر ایستگاه بهگر، خانه بهداشت کارگری و مرکز بهداشت کار هستند، کارفرمایان مکلف به استقرار تشکیلات مذکور و بکارگیری مسئول بهداشت حرفه ای مورد تأیید مرکز بهداشت شهرستان مربوطه مطابق مقررات می باشند.

ماده ۴۲- جمع آوری و دفع بهداشتی فضولات حیوانی باید براساس مقررات و ضوابط و روش های اجرایی مدیریت پسماند کشاورزی انجام گیرد.

ماده ۴۳- کارفرما مکلف است گندزدایی فضولات حیوانی آلوده را براساس مقررات و دستورالعمل های تدوین شده توسط وزارت جهاد کشاورزی با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان دامپزشکی و ضوابط و روش های اجرایی آن انجام دهد.

ماده ۴۴- به منظور جلوگیری از بیماری های مشترک بین انسان و دام مراقبت های لازم جهت کنترل دام و نکات بهداشتی لازم در تماس با دام های آلوده رعایت گردد.

ماده ۴۵- اماکن مربوط به فعالیت های پرورش دام و طیور مانند: محل نگهداری دام و طیور، منازل مسکونی و سایر ساختمان های مربوط به این مشاغل باید به صورت روزانه نظافت گردند.

ماده ۴۶- انبار کردن غلات باید به نحوی باشد که برداشت از انبار در صورت امکان به شیوه خودکار انجام شود و در صورت برداشت دستی از انبار، خطر ریزش وجود نداشته باشد.

ماده ۴۷- انبار باید دارای تهویه مناسب بوده و تعویض هوا برابر استاندارد بصورت فعال انجام شود.

سم پاشی

ماده ۴۸- کارفرما/سرپرست خانوار مکلف است صرفاً از سمومی که در لیست سموم مجاز بروز رسانی شده سازمان حفظ نباتات قرار دارد به میزان مجاز توصیه شده برای مصرف، در بسته بندی های منطبق با توصیه های سازمان حفظ نباتات وزارت جهاد کشاورزی و دارای برچسب مناسب در مصارف کشاورزی استفاده نماید.

ماده ۴۹- کارفرما مکلف به تأمین وسایل سالم متناسب با نوع سم جهت آماده سازی سم و عملیات سم پاشی با توجه به روش سم پاشی و حجم کاری می باشد.

ماده ۵۰- هنگام آماده کردن سم و عملیات سم پاشی استفاده از وسایل حفاظت فردی و رعایت اصول بهداشتی الزامی است.

ماده ۵۱- نظافت و شستشوی لوازم آماده کردن سموم، وسایل سم پاشی و تجهیزات حفاظتی باید در خاتمه کار روزانه، انجام شود.

ماده ۵۲- نگهداری سموم در ظروف فاقد برچسب ممنوع است.

ماده ۵۳- استفاده از ظروف سموم برای نگهداری مواد خوردنی و آشامیدنی ممنوع می باشد و این ظروف پس از استفاده باید بطرز صحیحی امحاء شوند.

ماده ۵۴- کارفرما باید از سلامت کارگران کشاورزی سم پاش در طول مدت سم پاشی اطمینان حاصل کرده و در صورت بروز مسمومیت، کمک‌های اولیه و مراجعه فوری به پزشک را انجام دهد.

ماده ۵۵- هنگام بروز مسمومیت، کارفرما یا نماینده وی باید اطلاعات لازم در مورد مشخصات سم مصرفی، علائم مسمومیت، کمک‌های اولیه و پادزهر مندرج در برچسب ظروف محتوی سم را به پزشک معالج ارائه نماید.

ماده ۵۶- بکارگیری نوجوانان زیر ۱۸ سال و زنان در طول دوره بارداری و شیردهی، بیماران قلبی - عروقی، کبدی و کلیوی در فعالیت‌های کشاورزی که منجر به مواجهه با مواد شیمیایی و سموم خطرناک خواهد شد نظیر: فروشندگان و نگهداری کنندگان سموم، سم پاشی کنندگان و امثالهم ممنوع می باشد.

بخش چهارم- وظایف کارگران:

ماده ۵۷- کشاورزان موظفند در دوره‌های آموزشی که توسط مراجع مجاز نظیر: کارفرمایان، بهورزان، کارشناسان بهداشت حرفه‌ای، پزشکان و با همکاری کارشناسان جهاد کشاورزی و شوراهای دهیاری‌ها ارائه می شود شرکت نمایند.

ماده ۵۸- کشاورزان باید از وسایل حفاظت فردی به ترتیبی که آموزش داده شده است استفاده نمایند.

ماده ۵۹- بهداشت فردی و فاصله گذاری در حدود ایمن تعیین شده در راهنماهای وزارت بهداشت به ویژه در زمان شیوع و اپیدمی بیماری‌های واگیر باید توسط کشاورزان رعایت گردد.

ماده ۶۰- کشاورزان باید برای آماده نمودن سم مطابق آموزش‌های داده شده عمل نموده و عمل سمپاشی را به ترتیبی که آموزش دیده اند انجام دهند.

ماده ۶۱- وسایل آماده کردن سم، لوازم سمپاشی و تجهیزات حفاظت فردی باید هر روز پس از خاتمه کار، طبق آموزش‌های ارائه شده شستشو و یا نظافت گردند و در جای مخصوص خود قرار داده شوند.

ماده ۶۲- به محض بروز هر گونه نقص یا خرابی در هر یک از وسایل آماده کردن سم یا لوازم سمپاشی و یا تجهیزات حفاظت فردی کشاورز باید مراتب را فوراً برای رفع نقص و خرابی به کارفرما اطلاع دهد.

ماده ۶۳- کشاورزان موظفند به محض بروز علائم مسمومیت، جهت انجام معالجات پزشکی به کارفرما اطلاع دهند و نسبت به انجام کمک‌های اولیه که آموزش دیده اند اقدام نمایند.

بخش پنجم- ملاحظات بهداشت محیط کار:

کلیه کارفرمایان و کشاورزان مکلفند نکات زیر را رعایت نمایند.

ماده ۶۴- استفاده از فاضلاب تصفیه نشده برای مصارف آبیاری و یا کود آبیاری ممنوع است.

ماده ۶۵- در صورت استفاده از پساب برای آبیاری، مطابق استاندارد طرح های استفاده از فاضلاب تصفیه شده در آبیاری به شماره ۲۱۸۷۶ عمل شود.

ماده ۶۶- معدوم نمودن لاشه ها باید طبق ضوابط و روش های مدیریت اجرایی پسماند های کشاورزی مصوب شورای عالی حفاظت محیط زیست و دستورالعمل های تدوین شده توسط وزارت بهداشت و جهاد کشاورزی انجام شود.

ماده ۶۷- فاضلاب و پسماند ناشی از نظافت و شستشوی ظروف سموم، لوازم سم پاشی و تجهیزات حفاظت فردی باید به نحوی تخلیه و رهاسازی شود که منابع زیست محیطی نظیر: آب، خاک، هوا، گیاهان و جانوران را آلوده نکند و در ضمن برای ایمنی مواد غذایی خطری نداشته باشد.

ماده ۶۸- نهاده های کشاورزی (کود شیمیایی، سموم و بذر) باید در محل تمیز، سرپوشیده و با وضعیت مناسب نگهداری شود به نحوی که احتمال وقوع آلودگی های آب، خاک و هوا تا حد امکان کاهش یابد.

ماده ۶۹- نهاده های کشاورزی باید از محصولات برداشت شده جدا نگهداری شوند.

ماده ۷۰- پساب شستشوی ظروف خالی نهاده های کشاورزی نباید به مخزن تجهیزات به کار رفته، برگشت داده شود.

ماده ۷۱- رها سازی هرگونه مواد شیمیایی بدون استفاده مانند سموم تاریخ گذشته یا بی مصرف در سطح زمین یا آب های جاری به هر شکل ممنوع است

ماده ۷۲- ظروف خالی نهاده های شیمیایی باید تا زمان امحاء در مکان مناسب بطور ایمن نگهداری شود.

ماده ۷۳- جنس ظروف مورد استفاده به گونه ای انتخاب گردد که با روش تصفیه یا امحاء ای که وزارت جهاد کشاورزی اعلام نموده مطابقت داشته باشد و امحاء ظروف خالی نهاده های کشاورزی باید به طریقی انجام شود که از آلودگی های زیست محیطی و انسانی جلوگیری گردد.

ماده ۷۴- استفاده از فضولات انسانی در مزرعه ممنوع است.

ماده ۷۵- آتش زدن باقیمانده مزارع و کاه و کلش و علفهای هرز در مزارع به هر نحوی ممنوع است.

بخش ششم - پیگیری تخلفات

ماده ۷۶- اشکالات، معایب و نواقص باید در بازدید از فعالیت‌های کشاورزی به کارفرما تذکر داده شده و پس از مهلت‌های تعیین شده، در صورت ارتکاب هریک از تخلف‌های مندرج در این بخش، تقاضای تعقیب متخلفان در مراجع صالح انجام شود.

ماده ۷۷- تخلف از ماده ۹۱ قانون کار شامل:

- أ. عدم تأمین وسایل حفاظت فردی
- ب. عدم تأمین امکانات لازم برای رعایت اصول بهداشتی در محیط کار و بهداشت فردی شاغلین
- ج. عدم آموزش به کارگران
- د. عدم نظارت کارفرما بر آموزش صحیح و رعایت موازین بهداشتی محل کار

ماده ۷۸- تخلف از ماده ۹۲ قانون کار و عدم انجام معاینات شغلی کشاورزان

ماده ۷۹- تخلف از ماده ۹۳ قانون کار به موجب عدم تشکیل کمیته حفاظت فنی و بهداشت کار و عدم به کارگیری مسئول بهداشت حرفه‌ای در کارگاه‌های مشمول

ماده ۸۰- تخلف از ماده ۹۵ قانون کار شامل:

- أ. استفاده از سموم، کود و مواد شیمیایی که در لیست سموم مجاز کشور قرار ندارند.
- ب. مصرف انواع سموم، کودها و مواد شیمیایی در تعداد دفعات غیر مجاز و خارج از دستورالعمل‌های صادره توسط سازمان حفظ نباتات
- ج. مصرف انواع سموم، کودها و مواد شیمیایی در مقادیر بیش از حد مجاز
- د. عدم رعایت اصول ارگونومی در محیط کار (اعمال نیروی زیاد، حمل بار سنگین، ابزار کار نامناسب، ایستگاه کار نامناسب و...)
- ه. عدم رعایت اصول کنترلی برای کاهش مواجهه کشاورزان با عوامل زیان آور فیزیکی، مکانیکی، شیمیایی و بیولوژیکی در محل کار

ماده ۸۱- عدم تأمین تأسیسات و تسهیلات بهداشتی مورد نیاز در انطباق با دستورالعمل ماده ۱۵۶ قانون کار

ماده ۸۲- تخلف از ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی به موجب اقدامات ناشی از فعالیت‌های کشاورزی که تهدید علیه بهداشت عمومی محسوب می‌شود.

ماده ۸۳- تخلف از ماده ۱۰۴ قانون کار به موجب عدم همکاری با بازرسان بهداشت حرفه‌ای در انجام فرایند بازرسی و یا عدم ارائه اطلاعات و مدارک لازم در حیطه بازرسی

- ماده ۸۴- در صورتی که ناظران بهداشتی به تکلیف خود در قبال بازدید مستمر همراه با تذکر اشکالات، معایب و نواقص و در صورت لزوم گزارش به مراجع ذیصلاح عمل نمایند هیچگونه مسئولیتی در قبال تخلفات کارفرما نخواهند داشت.
- ماده ۸۵- سهل انگاری، تخلف و کم کاری ناظران بهداشتی موضوع این آیین نامه بر اساس مقررات تخلفات اداری و آیین نامه اجرایی مربوطه توسط هیأت‌های تخلفات اداری دانشگاه ذیربط بررسی و رسیدگی خواهد شد.
- ماده ۸۶- ناظران بهداشتی در صورت مشاهده نواقص بهداشتی، اقدامات و پیگیری های زیر را انجام دهند:
- ۱- علاوه بر توضیحات حضوری، نواقص بهداشتی بصورت کتبی به کارفرما یا نماینده وی اعلام شود.
 - ۲- کارفرما موظف است نسبت به رفع نواقص بهداشتی در مهلت های قانونی تعیین شده اقدام نموده و اصلاحات انجام شده را به خانه بهداشت یا مرکز بهداشتی مربوطه اعلام نماید.
 - ۳- مهلت رفع نواقص برای کارفرما باید با در نظر گرفتن شرایطی نظیر: نوع، تعداد، ابعاد و وسعت نواقص به صورت منطقی و معقول و با توجه به زمان مورد نیاز برای رفع نواقص تعیین شود.
 - ۴- در صورت انقضای مهلت های تعیین شده و عدم وصول گزارش از جانب کارفرما در زمینه رفع نواقص، بازرس بهداشت حرفه ای/ بهورز، جهت بازدید مجدد اقدام نماید.
 - ۵- پس از بازدید مجدد و محرز شدن عدم رفع نواقص بهداشتی در مهلت های تعیین شده، اخطاریه بهداشتی برای کارفرما صادر گردد.
 - ۶- حداکثر دفعات اعلام نواقص و اخطاریه بهداشتی برای اعطاء مهلت قانونی جهت رفع نواقص سه بار می باشد و در صورت عدم رفع نواقص بهداشتی، مرکز/ شبکه بهداشت مربوطه موظف است گزارش بازرسان بهداشت حرفه ای را برای تعقیب متخلفان از طریق مراجع قضایی ارسال نماید.
 - ۷- متعاقب بازدید انجام شده توسط بهورز در روستاها، تخلفات مذکور بایستی برای پیگیری های بعدی و در صورت لزوم طرح در مراجع قضایی به سطوح مافوق گزارش گردد.

بخش هفتم - مقررات متفرقه

- ماده ۸۷- مسئولیت اجرای مقررات این آیین نامه در مشاغل غیر خانوادگی بر عهده کارفرما و در فعالیت های کشاورزی خانوادگی بر عهده ی سرپرست خانوار می باشد.
- ماده ۸۸- در مواردی که کار از طریق مقاطعه انجام میشود مقاطعه دهنده / کارفرما مکلف است، قرارداد خود را با پیمانکار به نحوی منعقد نماید که در آن، پیمانکار متعهد گردد که تمامی مقررات این آیین نامه را در مورد کارکنان خود اعمال نماید.
- ماده ۸۹- کارفرما مکلف است با توجه به قوانین و آیین نامه های موجود و مفاد قرارداد فی مابین بر عملکرد رعایت اصول بهداشتی کلیه پیمانکاران خود نظارت نماید.

ماده ۹۰- مسئولیت مدیریت پسماندهای عادی کشاورزی با همکاری دهیاری ها، بخش داری ها و شهرداری ها مطابق ضوابط و روش های مدیریت اجرایی پسماند های کشاورزی می باشد.

ماده ۹۱- خانه بهداشت و یا مراکز / شبکه های بهداشتی درمانی دانشگاه علوم پزشکی حسب مورد موظفند گزارش عملیات اجرایی توسط دهیاری ها، بخش داری ها و شهرداری ها را به صورت ماهیانه درخواست نمایند.

ماده ۹۲- در صورتی که عملیات مبارزه شیمیایی با آفات توسط شرکتهای خصوصی دفع آفات مجاز انجام پذیرد، شرکت های مذکور نیز مکلف به رعایت کلیه مقررات بهداشتی مندرج در این آیین نامه خواهند بود.

ماده ۹۳- در خصوص سلامت و میزان سموم باقی مانده در محصولات کشاورزی، ملاک دستورالعمل ها و مقررات جاری کشور از سوی مراجع ذیربط می باشد.

ماده ۹۴- نظارت بر حسن اجرای مقررات این آیین نامه بر عهده معاونت های بهداشت دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی وزارت بهداشت و مرکز سلامت محیط و کار به عنوان ناظر عالی می باشد.

ماده ۹۵- معاونت های بهداشتی دانشکده/دانشگاه های علوم پزشکی موظفند به منظور نظارت، لیست بروز رسانی شده سموم مجاز مورد تأیید سازمان حفظ نباتات وزارت کشاورزی را استعلام و یا از سایت مربوطه اخذ نمایند.

ماده ۹۶- با توجه به شرایط خاص و وضعیت عوامل زیان آور مرغداری ها، دامداری ها، زنبور داری و غیره وسایل حفاظت فردی لازم توسط دانشگاه مربوطه تهیه و در اختیار ناظران بهداشتی قرار گیرد.

ماده ۹۷- معاونت های بهداشتی دانشگاه های علوم پزشکی موظفند به صورت دوره ای گزارش منظم پیشرفت انجام کار و نظارت های به عمل آمده در بهداشت کشاورزی را به مرکز سلامت محیط و کار ارسال نمایند.

ماده ۹۸- شیوه نامه های اجرایی مرتبط با این آیین نامه مشتمل بر چک لیست ها، راهنما ها و برنامه های مربوطه توسط مرکز سلامت محیط و کار تدوین و ابلاغ خواهد شد.

این آیین نامه در ۷ بخش مشتمل بر: ۹۸ ماده و ۴۸ بند تنظیم و با پیشنهاد مشترک وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در تاریخبه تصویب هیأت وزیران رسید و از زمان ابلاغ لازم الاجرا می باشد.

دکتر محمد شریعتمداری
وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی

دکتر سعید نمکی
وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی